

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Sambat'a. — Pretiulu abonamentulu pentru provinciile austriace: pe anu 4 fior., pe siése luni 2 fior. 25 cr., pe trei luni 1 fior., 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei) si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor raspunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti.

Anuntiu de prenumeratiune.

S'apropia tempulu in care la multi din onorati spriginitori ai acestui diurnalu le espira abonamentulu, si la multi, cari nu suntemu inca fericiti ai inregistrá in sírulu abonatoru acestui diurnalu, se deschide o nóua ocasiune pentru d'a face acést'a, nu in interesulu nostru ci a binelui comunu alu natiunei nóstre. Deci rogamu onoratu publicu romanu a-si renoi séu a-si incepe abonamentulu, si acést'a inainte de espirarea acestui semestru, cá pe sem. II se ne potemu intogmí cu numerulu esemplareloru; caci desí promisesemu cu inceputulu anulu a tiparí si in anulu ecest'a mai multe esemplare decatí abonati suntu, totusi spesele insemnate impregnate cu tiparirea nu ne permitu se fimu asiá liberali in asta privintia.

Noi repetimu si a cum'a, ca esistint'á acestui diurnalu, acarui lipsa la romani nime n'o va disputá, depinde numai si numai dela caldurós'a imbraçisiare a publiculu romanu. Uniculu interesu ce avemu noi in redigiarea acestui diurnalu este, multiamirea ce o semtímu intru a sierbí si a contribuí dupa poteri la inaltiarea si cultivarea natiunii nóstre. Noi ne-amu nevoitu dupa poteri si ne vomu nevoí asemenea si pe venitoriu a satisfice pe catu se póte mai multu asteptarile o. publicu cetitoru.

Esemplare complete depe semestrulu primu 1862 mai suntu inca.

Rogamu pre dd. abonati cari mai au inca restantii a ni-le tramite catu mai curundu.

Pretiulu abonamentulu la „Amiculu Scólei“ pe anulu 1862 e pentru cei din afora

Pe unu anu intregu 4 fi. — cr. v. a.

„ o diumetate de anu 2 „ 25 „ „

„ unu patrariu de anu 1 „ 25 „ „

Éra pentru Sibiu pe anu 3 fi. 40 cr., pe ½ anu 1 fi. 95 cr., si pe ¼ anu 1 fi. 10 cr.

Pentru tieri straine pe unu 30 piastri, pe ½ 16 piastri, abonamentulu se póte face la Socek et Comp., libreriu in Bucuresci.

Redactiunea.

Ioane Amosu Comnenu.

(Urmare).

Omulu déca voiesce se fia omu trebuie se se cultive si perfectiuneze.

Natur'a a depusu in noi seminti'a sciintiei, one-

statii in fapte si cuvinte, si a pietatei, dar' nu si sciintia, vertutea si temerea de domnedieu; aceste trebuie castigat prin rogatiune, invetiare, si fapte; omulu cá o fiantia educabila, numai prin educatiune devine omu. Numai d-dieu are sciintia fora inceputu, fora pro-

gresu, fora finitu; elu in o cautatura petrunde tóte. Omului nu i se cuvine divinitate (natura divina), va se dica infinitate si eternitate; angeriloru inca nu li se cuvine sciintia divina. Pentru angeri cá si pentru ómenii e destulu se aiba atat'a agerime de spiritu, cá se póta scrutá opurile lui d-dieu si castigá unu tesauru de cunosciintie. Este cunoscutu din s. scriptura (1 Petr. 1, 12; — Efes. 3, 10; 1 cart. a imperat. 22, 20; — Jobu 1, 6) ca angerii invétia numai prin contem- plare, dereptu aceea si sciintia loru este cá a nósta castigata prin esperintia.

Dereptu aceea nime se nu créda, ca póte fi omu intru adeveru déca nu s'a cultivatu, déca n'a invetiatu aceea ce face pe omu. Despre acestu inaltu adeveru ne potemu convinge, déca consideramu unu lucru ce-lu folosesece omulu numai dupace l'a petrecutu si l'a perfectiunatu prin manule sale. Pietrile suntu pentru edificatu, dar' numai atunci, dupace noi le-amu taiatu si cioplitu. Gemele séu pietrile scumpe noi le folosimu spre ornamentu numai dupace le-amu cioplitu, pilitu si politu. Metalele mai antaiu se topescu si faurescu; in masa cruda prè puçinu se folosescu. Prin asemene pregatiri trecu si plantele pana la mancare, si beutur- rile séu fluidele pana la medicina. Chiar' si animalele de a caroru poteri ne folosimu, mai antaiu le invetiamu.

Omulu e destinatu spre lucru, dara spre acést'a are innascuta numai desteritatea. Elu numai pre incetu invétia a siedé, a amblá, a stá si a-si miscá manule. Cumu ar' poté dara se preceleze spiritulu nostru, déca nu s'ar' pregatí, cultivá, deprinde si perfectiuná prin sine insusi? Aceea este lege in lume, ca tóte se incepu din nimica; pre in cetu se desvólta si se inaltia; si acést'a are valóre atatu despre omu, catu si despre actiunile altoru lucruri. Chiar' si angerii, cari in perfec- tiune suntu cei mai aprópe de d-dieu, nu le sciú tóte, ci numai pre incetu si-immultiescu cunosciintiele despre intiepleptiunea amirabila a lui d-dieu.

Omulu inainte de caderea sa si-a avutu scól'a in paradisu. Desi nu-i lipsea lui form'a, organele de vor- bire si ratiunea, i lipsea totusi cunosciintia lucrurilor din esperintia. Eva n'a cunoscutu pe seducatorulu. Spi- ritulu de prim'a e seracu si pe incetu trebuie inavutitu cu cunosciintie contrase din studiulu vietii. Dar' la in- ceputu ne pare cu multu mai greu decatu in venitoriu, dupace ne-amu pusu odata in starea perfectiunii, pen- truca aici atatu lucrurile, catu si limbele pentru noi suntu confuse, si n'avemu nici o cunosciintia innascuta.

Fiintiele omenesci, care rapite séu ratecite prin

desierturi, au traitu cu animale si ferele selbatece, au devenitu animale, si rentórse ér' intre ómenii civilisati, numai pre incetu si fórte anevoia au potutu deveni la moravirile omenesci. Fórte dereptu díce Platone in a 6-a carte despre Legi: omulu este animalulu celu mai blandu si mai divin, déca se imblandiesce prin disci- plina: needucatu séu falsu educatu este celu mai sel- batecu intre tóte animalele ce le produce pamentulu.

Cultur'a dara este necesara pentru toti ómenii. A- cést'a pretinde chiar' si starea diversa a ómeniloru. Cei stupidi trebuie educati si cultivati, déca vremu se-i smulgemu incatuva din stupiditatea loru. Cei ingeniosi au mai multa lipsa de disciplina si cultura decatu altii; cei buni de capu se ocupa bucurosu cu lucruri inutile si adese ori periculóse, déca nu-i inderépta cineva spre cele folositóre si salutare. Genii suntu cá nisce agri fructuosi, cari necultivati producu totu felulu de maracini si spini. Geniului i este plinu capulu de lucruri mon- struóse, cari asiá le si traduce in fapta, déca nu le po- lesce si inderépta intiepleptiunea si vertutea, si in urma se consuma insusi pe sine, cá si o móra ce ambla in secu un'a in tr'un'a si in urma se rodu si strica tóte aparatele ei.

Avutii fora intiepleptiune suntu nisce porci ingra- siati cu teritie. Seracii fora cunosciintia de lucruri suntu asemenea asiniloru portatori de sarcini. Cei frumosi la statura dar' lipsiti de sciintie suntu nisce papagai, suntu sabia de cusutoru in téca de auru.

Cine vrè se stee in fruntea altor'a si se-i conduca, precumu suntu regii, principii, deregatorie, preutii si invetiatii, — acel'a trebuie se fia mai invetiatu si mai cul- tivatu decatu toti, caci altumentea este unu condu- catoru orbu, unulu care insusi are lipsa de conducatoru; mai cu sama trebuie se cunósca limbile, pentruca ele suntu trembiti'a si spad'a spiritului. Supusii trebuie in- struati si invetiati, cá se scie ascultá de mandatele maimari- loru, si se nu fia siliti cá asinii, ci bucurosu si din a- móre de ordine si din sentiementu liberu catra derep- tate. Numai sclavulu trebuie silitu. Creatur'a ratiunala nu trebuie tratata cu restire, larma, inchisóre si cu ba- tai, ea este imaginea lui d-dieu.

Dereptu aceea toturoru ómeniloru le este necesara cultur'a, pentruca omulu nu trebuie se fia bestia; si fia- care cu atatu se inaltia mai multu preste cei alalti, cu catu e mai cultivatu, mai deprinsu in cunosciintiele de lipsa. Care contemnèza intiepleptiunea si disciplin'a, a- cel'a este nefericitu, si sperarea lui este nimica, lucrulu

lui este desiertu si lucrarile lui fora de folosu, dice intieleptulu.

Omulu trebuie se incépa a se cultivá din copilaría. Omulu este cá arborulu. Pomulu póte se créscá si singuru de sine, dar' cá selbaticu nu produce decatu frupte selbatice. Cá se produca frupte dulci si placute trebuie se-lu iee gradinarulu si se-lu sedéscá in gradina, se-lu ude, se-lu curatiéscá de ramurile cele neproductive. Asiá si omulu cresce singuru de sine, dar' de sine nu devine ratiunalu, intieleptu, umanu si piu, déca nu i se dá ocaziune se se faca. Tóte aceste trebuie sedite in anim'a lui, si inca de tempuriu

Omulu trebuie se faca acést'a din siese temeieri. Mai antaiu viéli'a presenta este incerta, nesecúra. Candu si cumu va esí omulu din acésta viétiá si unde va merge nu se scie. A plecá nepregatitu este periculosu. Presentulu dara pentru aceea este datu, cá omulu séu se castige grati'a lui d-dieu séu s'o piérda in eternu. Care in senulu mamei n'a capetatu tóte membrele, aceluia dupa nascere nu-i mai crescu. Care pana ce a fostu cu corpulu aici pe pamentu nu si-a perfectiunatu poterile spirituale, acel'a probabilu mai tardiu, candu corpulu si viéti'a lu - voru lasá, nu va mai avé ocaziune se faca acést'a.

Si chiar' de-ar' fi omulu securu d'o viétiá indelungata, totusi ar' trebui se incépa de tempuriu a se cultivá, pentruca viéti'a nu se indeplinesce prin invetiare ci prin fapte. Cá omulu se póta lucrá trebuie se invetie catu se póte mai curundu, cá se nu potignéscá la midiloculu lucrarii. Apoi si multínea cunosciintieloru de lipse spre fapte, este cu multu mai mare decatu omulu s'o póta tóta desecá in acésta viétiá. Pre totindenea suntu tesauri de intieleptiune. Semtíriile omului trebuie de tempuriu dedate la contemplatiunea lucrurilor, pentruca elu arc d'a cunosce, d'a esperiá si d'a implini multe.

Orice fiintia de tempuriu, candu ea este delicata, tinera, se póte formá mai usioru decatu dupace s'a invertosiatu. Cér'a móle o poti indoi si formá cum vrei, dar' candu s'a invertosiatu indata se rumpe. Arborii tineri i poti plantá, indereptá si nobilitá usioru, ér' dupa ce au imbetranitu nu-i mai poti. Déca calaretiulu vré se invetie unu calu, plugarulu unu bou, venetorul unu cane séu unu falconu: ei incepu a face acést'a candu animalele suntu inca tinere, pentruca dupa ce au imbetranitu odata tóta ostenél'a este fora resultatu. —

Togma asiá e si cu omulu. Creerii lui in tineretie

suntu mai delicati si primescu usioru impresiunile lucrurilor; la betranetie este cu totulu altumentea, creerii se intarescu, si apoi cu greu primescu impresiunile. Copii, dice Cicerone, cuprindu usioru lucruri nenumerate; man'a scriitorului, pictorului si musicantului pana candu e tinera si delicata se deprinde usioru intru tóte; si pana candu imaginativ'a póte sburá usioru in tóte partile, pan' atunci tóte le cuprinde usioru. Seminti'a temerii de d-dieu, intieleptiunii vertutii prosperéza mai bine in tineretiele omului. Tineretiele, dice Seneca, suntu tempulu semenarii, betranetiele suntu tempulu secerarii si a folosirii.

Cá omulu se se póta cultivá spre umanitate, i-a datu d-dieu anii tineretii si o crescere incetu. Anima-lele indata suntu mari, dar' omulu pana cresce, i trebuiecu 20—30 de ani. Si óre se fia facutu d-dieu acést'a numai asiá fora de nici unu scopu? De securu pentru aceea a intogmitu astufelu, cá se avemu tempu d'a ne castigá cultura pentru tóta viéti'a, chiar' pentru destinatiunea nóstra, pentru viéti'a de din colo.

In omu aceea prinde radecini mai tari, ce a suptu in tineretie. Acést'a este o lege generala in natura Arborulu candu e tineru arunca ramuri si le tiene pana candu piere. Lan'a si-o tiene colórea ce-a capetat'o la inceputu. Asia primele impresiuni astu-felu se inradecinéza in spiritu, catu mai tardiu o straformare a loru ar' fi o minune.

Este dar' fórté tristu si periculosu déca omulu nu apuca din copilaría pe calea temerii de d-dieu, a intieleptiunii si a vertutii. Spiritulu omului indata ce au inceputu semtíriile esterne a activá, nu póte stá mai multu in locu, ci trebuie se lucre; pentru cá dara spiritulu se nu ratecésca, trebuie de tempuriu indereptatu spre scopulu adeveratu alu omenimii.

Caruia dara i jace la anima salutea, fericirea omenimii, trebuie se considere pe omu cá pe o planta, si inca la tempulu cuvenitu, adeca de la nascere chiar' se se ingrigésca de elu, se-lu inderepte, si se-lu cultive, cá se créscá spre bucuri'a cerului, si amesuratu scopului séu se progreseze in intieleptiune, morala si pietate.

Instructiunea in scóla trebuie se fia generala. In scóla toti se invetie tóte. Acést'a inse nu va se dica, ca toti se invetie tóte sciintiele si artile, si inca perfectu. Acést'a nu-i nice folositoru nice posibilu. Campulu fiacarei sciintie si arti este pré largu, nice geniulu celu mai mare nu póte ajunge la met'a perfectiei sciintie. Apoi fora d'aceea nu fia-care se desinghe in tóte sciintiele. Acést'a nu mai atata va se

dica, ca omulu trebuie se invetie a cunósce temeulu, modulu si scopulu a totu ce esista, pe catu omulu are lipsa d'acestea cá amiratorulu lumii si cá colucatoru in ea.

Scólele fora esceptiune se tenda intr' acolo, cá se fia unu beneficiu pentru tóta viéti'a: formandu si cultivandu pre omu prin cunosciintie si arti, perfectiunandu limb'a, nobilitandu moravurile si naintandu temerea de d-dieu.

Scólele suntu oficinele omenimii. Ele se ingrigescu cá omulu se fia omu, va se dica, fiintia ratiunala, domnulu creatureloru, domnulu seu, si deliciile creatorulu. Acést'a s'ajunge prin luminarea mintii, prin dedarea la cercuspectiune in lucrare si prin inaltiarea animii la d-dieu.

Aceste trei lucruri trebuie se se plante in tóte scólele tinerimii. Temeulu spre acést'a jace in lucrurile ce ne impresóra, in noi insine, in Christosu incón'a nóstra cea mai perfecta.

Lucrurile fačia cu noi se impartu in trei clasi. Unele suntu obieptulu contemplatiunii nóstre, pr. cerulu pamentulu si cu tóte ale sale; altele suntu obieptulu imitatiunii nóstre, pr. ordinea armonica a universulu, si in urma altele suntu obieptulu voluptatii nóstre, pr. grati'a si binecuventarea fiintii celei mai inalte. Cunosciinti'a lucruriloru face se le scinu intrebuintiá si lucrá cumu se cuvine, precumu si bucuri'a immultiesce placerile.

Noi toti tindemu la cultura, moralitate si pietate. Estinti'a sufletulu nostru nu póte fi bruta, nedemna de creatoru, si fora scopu in universu.

Estinti'a sufletulu nostru jace in ratiune, voia si memoria. Ratiunea scrutéza diversitatea lucruriloru; voi'a alege ce e salutaru si folositoru si rejapta ce e perniciosu si stricatiou; memori'a conservéza spre folosirea ulterióra tóte, de cari s'a ocupatu ratiunea si voi'a, si face sufletulu se-si aduca aminte de dependinti'a sa dela d-dieu, si acést'a se numesce cusciintia. Dereptu aceea scólele se presteze aceea, ce ratiunea o luminzéa, voi'a o direge, cusciintia o tiene destépta, cá astu-felu ratiunea se fia petrundietóre, voia intru alegere se nu ratecésca, cusciintia se le referésca tóte la d-dieu. Precumu aceste poteri spirituale nu se potu despartí d'olalta, caci ele suntu estinti'a sufletulu, asiá se nu se despartiesca d'o lalta nice cultur'a, virtutea si temerea de domnedieu.

Pentru aceea suntemu noi in lume, cá se sierbimu lui d-dieu, faptureloru si nóue insine, si cá se gustamu placerea ce provine dela d-dieu, din fapturi si din noi insine.

Déca voimu se sierbimu lui d-dieu, deaprópelui si nóue insine: fačia cu domnedieu trebuie se posedemu pietate, fačia cu deaprópele moralitate, fačia cu noi insine cusciintia. Dar' acésta triada trebuie se fia in noi in cea mai intima armonia.

Déca luamu in consideratiune placerea si voluptatea la care e destinatu omulu, nu trebuie se intielegemu placerile trupesci si sanatatea ce provine din cumpetu, ci placerea, desfetarea sufletulu, ce provine din lucrurile ce ne incungiura, din noi insine séu dela d-dieu.

Placerea ce-o escita in noi lucrurile, provine din contemplatiunea intielépta a loru. Nóue nici odata nu ne lipsesce materia spre contemplare, pentruca lumea este plina de materia de totu felulu.

Placerea ce emanéza din noi insine, provine din cunósccerea armoniei interne a omului, si din cunósccerea frumósei si sublimei lui relatiunei cu lumea. Acésta placere antunci este mai curata, candu este insoçita d'o cusciintia buna.

Placerea ce vene dela d-dieu este gradulu celu mai inaltu alu fericirii, ce-o gusta omulu pe pamentu, candu scie ca d-dieu cauta spre elu, si ca are tóta caus'a d'a-lu iubi. Acésta placere emanéza din pacea interna a unei cosciintie curate si temeri de d-dieu. Asiá dara cultur'a, virtutea si temerea de d-dieu suntu cele mai curate trei sorginti a le placerii séu desfatarii.

Devis'a scolarulu este a se ingrigí d' aceste trei sorgenti. Insusi Christosu in petrecerea s'a pe pamentu a datu in asta privintia omului unu esemplu demnu de imitatu. Elu inaintea lui d-dieu si a ómeniloru si-a immultítu intiepleptiunea si grati'a. Intiepleptiunea este cunósccerea lucruriloru cumu si spre ce suntu ele destinate. Intiepleptiunea in aintea ómeniloru si a lui d-dieu se castiga numai prin frumseti'a moravuriloru si prin temerea de d-dieu, carea este inceputulu si anórea a tóta intiepleptiunea.

Mustr'a scóleloru crescinesci trebuie se fia Christosu; omulu se tenda a fi intru tóte asemenea lui. Cá elu s'avemu si noi unu spiritu luminatu, o cusciintia curata, se iubimu cá elu pe d-dieu si pe deaprópele.

Omulu se face asemenea lui, candu cultur'a, moravurile si pietatea prosperéza in armonia. Cultur'a fora moralitate si temere de d-dieu este desiérta si te nefericesce. Cultur'a perfecta este un'a cu virtutea si temerea de d-diu, cu nice un'a din acestea ea nu este discordanta.

Deórace dela viéti'a [si dela cultur'a din teneretie depinde tóta ceea lalta viétia a omului cu tóta fericirea

si nefericirea sa: asia toti in scóla se in vetie tóte cate se referescu la omu. Scólele suntu institutele umanitatii si tind'a cerului.

(Vá urmá.)

Omulu si papirulu séu charti'a

Istori'a chartiei este si istori'a omenimii. Fora de chartia artea de tiparitu ar' fi fórté conditionata. Cultur'a grándiósá a Europei, cumu se afla ea reprezentata in sciintie, arti si industria, fora de chartia ar' fi fórté miserabila; pentruca ea este celu mai grandiosu telegrafu, prin care popórale pamentului se impreuna, se léga, si-si cumineca cugetile si inventiunile. Consumulu chartiei este mesur'a naturala pentru gradulu de sciintie a'unui poporu, cumu si consumulu fierului pentru gradulu activitatii industriale, si precumu (dupa dis'a oreuiva) consumulu de sapunu arata peste totu gradulu de cultura in care se afla unu poporu. Dar' nu totu de un'a a fostu cá astadi, candu cu pretiu puçinu cumperi chartia pe care-ti poti insirá mii de cugete. Anticitatea n'a cunoscutu acést'a. Deci o istoria a chartiei, credu, nu va fi fora interesu pentru publiculu nostru. Deca ne afundamu in acele tempuri, in care a inceputu a suride prim'a aurora a culturii omenesci, aflamu cá istori'a materialului de scrisu a procesu din mana'n mana cu desvoltarea succesiva a spiritului omenescu. In ainte de cultivarea limbei n'a fostu de lipsa materialu de scrisu. Natur'a a datu omului cá unu donu sublimu spiritualu o alta limba, limb'a intielegerii nemidilocite: limb'a gesticulara (prin semne din aforá), care pana astadi la mutosurdi este atatu de minunata si espresiva. Omulu prin cultivarea limbei pre incetu se radicá din acésta stare selbatica, dede forma cugeteloru sale, si acésta forma pretinse indata unu campu mai largu decatu numai intielegerea nemidilocita. Omulu credintiosu naturei sale interne, atatu de minunata, cugetá indata la departare si eternitate, cugetá se afle unu modu, cá se impartasiésca amiciloru si posteritatii metamorfósele vietii sale. Spre acést'a elu si-formá scrisórea. Cele de antaiu forme ale scrisórei au fostu dure: semne de suvenire, monumente redicate din grumuri (gramedii) de pamentu, pietri, lemne s. a.

Modulu scrierii devine indata mesur'a gradului de cultura a limbei, si-a starei spirituale a omului preste totu. Acésta scrisóre reprezentata prin figure, icóne, a devenitu la o perfectiune mare, desi materialele de scrisu erau dure. Scrisórea prin figure arata catu de

tare erá omulu incopciatu cu natur'a, cumu elu numai in ea traia si cugetá. Pentru aceea literile nu ne surprindu mai multu, pentruca ele fora esceptiune suntu icóne din natura. Cele mai cunoscute se afla pe monumentele egipteniloru, si se numea ierogliffe. Dar' si alte popóra posedu atari scrisori, mai cu sama in America meridiunala, taiate pre stanci.

Catu de incetu s'a desvoltatu scrisórea cu litere potemu cunósce apriatu din modulu cumu amblau Peruanii antici se-si incorporéze cugetele sale. Acésta scrisóre a loru se numesce Quipu, dupa cumu ne spune Tschudi in „Schitiele sale de calatoria in Peru“. — Acésta scrisóre se facea asiá: luá o sfóra mare de care legá o multíme de alte sfóre laterale, ce depindea cá nisce ramuri. Sfóra cea mare insemná cugetele principale a unei sciri, ér pe ramurele séu sfórele laterale se faceau noduri maestrite, care insemnau alte lucruri mai mici. Demulte ori aceste sfóre erau colorite, si asiá apoi dupa colóre insemnau un'a séu alt'a; asia cea rosia insemná ostasi, cea galbena auru, cea alba argintu, cea verde bucate séu frumente s. a. Cata osténela nu costá pana candu cetea séu mai bine ghicea o atare scrisóre se póte intielege usioru d'a colo, ca cetitorulu mai nainte trebuia se afle din impartasiri cumur'a, ca óre acestu Quipu se referesce la numerulu poporului, la tributulu, la belu s. a. Din acésta cauza domnitorii din jimperiu Inca au fostu siliti se puna oficiali (numiti Quipucamayocuna), cari se descifreze aceste scrisori. Mai tardiu acésta scrisóre ajunsese la o perfectiune mare. Spunu caletorii ca si acuma pastorii din Peru se folosescu d' acésta scrisóre in numerarea turmeloru sale. La tóta templarea acestu modu de scriere este midilócitoru intre scrisórea prin figure séu ierogliffe si intre scrisórea cu litere.

Cu multu mai importanta a fostu aflarea litereloru, prin care omulu pre incetu s'a radicatu peste scrisórea cu figure séu icóne atatu de grea. La tota templarea cu aflarea litereloru totu odata a inceputu si limb'a a castigá unu necsu internu, de unde s'a nascutu si necesitatea de figuri nóue conesive, dar' cu acést'a natur'a nu potea sierbí mai multu. Iculu si dalt'a au fostu condeilu cu care au scrisu in Babilonia si China, léganulu culturii omenesci, pre caramidi si lespedi subtíri de piétra. Indata dupa aceea incepura a scrie cu pietri ascutíte, si mai tardiu cu condeie de metale. Dupa pietri urmara paturi séu lespedi de metalu, si din tr'unu inceputu póte de cosutoru pentru usiuratarea d' a scrie. Pentru acésta chartia nóua, la a carei pregatire se cereau si

ceva cunoștințe chemice, erau de lipsă condeiului său mai bine stiluri mai tari. Și acesta află omul în pietrele cele mai tari, în fier și aramă. Din aramă în urmă începuse să facă și cartea mai tare; pentru că cusătorul fiindu pre môle nu putea să păstreze și pentru posteritate scrisoarea, care și de altminterea era imperfectă. Omul află și spre acesta un mod; elu adesea începuse să întinde peturi din aramă, care este mai tare decât cusătorul. Din fier și făcuse stilul. Dar' nice acesta n'a fostu d' ajunsu pentru spiritul omenesc, care se dezvoltă totu mai tare. Elu începuse să facă peturi de lemn în care să sapă literile cu stiluri de os și de aramă. Inventatii, precum li data lor, erau comode, și cu timpul devenira și mai comode, și scrierea pe aceste paturi său table de lemn le venea pre grea. Cărundu după aceea începuse să obduce, să spoie aceste table cu ceară, și să scrie apoi pe ele cu stilul de corn sau de argint. Totu pe același timp se folosea spre scrisu piei și intestinelor de animale. Pentru d-a scrie o carte i trebuia omului materialu multu și greu. De aceea începuse să scrie pe frunze de arbori, și mai antaiu pe frunze de finic. Egiptenii începuse să scrie mai antaiu pe frunze. Pentru aceea Grecii numea scriitorile egiptene „litere finice“ pentru că până astăzi — finicul se numea „φοίνιξ.“ Invechime — precum se templa și până astăzi la unele popoare în statul naturalu — scriau pe frunzele de finic numai cărți sante, d'aceia se și numea „frunza sântă.“ Mai târziu în locul (frunzelor) începuse să folosească scoarța de arbori și anume de teiu, mestecănu, ulmu și carpinu, pre care literele le însemnau sau șgariau cu ace și cu trestia. La romani această scoarță se numea *charta cordicea* sau *liber*. Acestu cuvântu din urmă începuse pre în cetate să însemnă în limbă latină și o carte întreagă scrisă pe scoarța d' acesta, de unde apoi în limbă latină *liber* însemnă atatu scoarță catu și carte. Germanii vechi scriau pe scoarța de mestecănu. De aceea o epopee veche germană se numește „Cântecul de mestecănu“ (Birkengesang).

Multe mii de ani a culturii omenesci i trecuramă că în sbor. Amu ajunsu acum la timpul lui Alexandru cel mare (336 — 323 a. Ch.). De aici încolo începuse în Egipt să folosească în scriere de plantă numită *papyrus* (*Cyperus papyrus* sau *papyrus antiquorum*), și cu acesta apoi începe un nou periodu al culturii. — De aici se trage cuvântul papir.

(Vă urmă.)

Literatura.

(Urmare.) 3. „**Desprețiuul morții din Cicerone**,“ culesu și tradusu după cei mai celebri comentatori, mai alesu germani, adăsu cu note istorice, analitice și explicative; precesu de viață a autorului și de notițiuni critice după Erasmu de Roterodam și alți erudiți, succesu de mai multe excursuri. Opera destinată junimei studenți, de G. A. Bucuresci, librerie editoriu Georgiu Ioanide, 1858.

Traducătoriuul dedicase opulu său acestu Preînaltimii sale Principelui, pe atunci ciamacamu, Alexandru Dimitrie Ghica.

Traducerea e întru toată fidelă, limbă este cea mai curată și mai plăcută, notele adăuse sunt numeroase și cuprind toată ce se ceru la deplină lamurire a lucrurilor ce vinu înainte.

Cartea este să se recomandă orisă cui, mai vertosu la noi, unde din autorii romani nu esista mai nimica în limbă noastră și mai vertosu acum, cându cunoștința de limbă latină nu e atât de lată ca odinioară. Cu deosebire însă junimea noastră studioasă care în multe cazuri este silită să folosească de traducțiuni în limbă străină a scrierilor în limbile morțe, poate să profită multu prin opulu amintitu. Domni profesori, suntemu convinși, nu voru lipsi în totu locul să staruie pentru latirea cartii acesteia între studiosimea noastră.

Formatulu cartii este 8° mare și marimea ei e de 187 pagini, prin urmăre prețiuul ei de 70 cruceri se poate dice numai moderatu.

4. „**Robinsonu în insulă sa**,“ prescurtare din aventurile lui Robinson; uvrăgiu folositoriu pentru școlile primare, de M. Ambroise Rendu, traducțiune de I. Baumann. Edițiune nouă, librerie editoriu Iosifu Samitcă et Lasar, Craiova 1861.

Fiindcă traducătoriuul în prefața sa lamurește foarte bine folosibilitatea acestui uvrăgiu și spune acolo totu ce ar fi de dăsu în asta privire, noi, că totu odată se damu și o probă despre limbă și stilulu în care este acela scrisu, ne luamă voia să publică acea prefața aici, convinși fiindu că cititorii voru pute de ajunsu să judece din aceeași trebuință a cartii.

„În toate statele civilizate a lumii,“ dice traducătoriuul, „să introdusu în școle această carte de lectură, care, după cele religioase este primă morala escelentă pentru junimea studioasă.“

Speramu dara dela d-nii profesori ai natiunei a se grabi, precum in alte state, d'a introduce in scóle, pentru progresulu natiunei, acésta carte de lectura pentru desvoltarea junimei romane, din care voru trage o morala escelenta.

Acestu Robinsonu, ce-lu presentamu, fugéndu de cas'a paternela, este pedepsitu, si intristatu de tóte pre-vestirile ce i se predisese, se confia lui domnedieu si curagiulu seu triumfa biruindu tóte obstacolele. Chiaru acestu Robinsonu ajuta pe unu omu mai nenorocitu decatu elu, instruindu si civilisandu unu sermanu selbatecu; apoi intorcéndu-se in patri'a sa gusta o fericire modesta ce-o sacrificase spre a rateci in lume: tóte aceste adunari forméza pentru lectori unu spectacolu plinu de interesu si o urmare de lectiuni folositoare.

Credemu dara de a nóstra datoría catra junimea studiósá a-i oferá acestu micu uvragiú, sperandu ca voru binevoi a aplicá atentiune la fiacare capitulu profitandu-se de morala cuprinsa.

Scopulu principálu alu acestei carti este d'a face simtibilu, prin o naratiune naiva si simpla, catu sunt de culpabili si la cate nenorociri se espune unu copilu neascultatoriu ordineloru tatalui si a maicei sale, si dupace încérca funestitatea neascultarei sale, catu demultu se supune vointiei lui domnedieu si caintiei sale ce-lu mustra fara incetare, facéndu-lu a fi neobositu de munca si curagiú.

Dorimu dara tóta fericirea posibila acelor'a, ce prin a loru atentiune si intielegintia voru scí a se profitá de morala acestui micu uvragiú.

Pretiuulu acestei carti e 60 cruceri.

(Vá urmá.)

Varietati.

Din viéti'a intieptiloru. La intrebarea ca ce e in lume mai greu si ce e mai usioru a respunsu odinióra intieptulu Tale: „Lucrulu celu mai greu din lume este a se cunósce pe sine si celu mai usioru, a defaimá pe altii.“

— „Cine este celu mai avutu in lume?“ intrebarea odinióra unii pe Cleante. „Acel'a“, respunde densulu, „care este celu mai lipsitu de poftes si trebuintie.“

— Crate, renumitul filosofu grecu, a vediatu odinióra p'unu tineru amblandu nóptea tardfu cam pe la locuri de carciuma si de carti, carele pusu pe gan-

duri povestea in sine. „Ce cauti p'aici fiule asiá tardfu si singuru?“ — „Vorbescu cu mine insumi“ respunde tinerulu. „Baga dara de séma“ i díse apoi Crate, „se nu vorbesci cumva cu omu reu.“

— Trajanu, marele barbatu, atata erá de popularu, incatu de multe ori se lasá in vorbire cu suditii lui cei mai de rindu. Candu odata barbatii cei mari, de cari erá incungiuratu i facura in asta privire cateva reflexiuni, elu le respunde: „Eu cá imperatu voiu se tractezu cu fiacine astufeliu, precum sciu ca pofteamu si eu odinióra se tracteze cu mine imperatulu, candu traianu in pusetiune de cetatianu simplu.“

— Filosofulu persianu Sadi spune intr'o carte a lui: „In copilaria mea,“ díce, „citeamu din sant'a carte intr'o séra înaintea tatolui si a fratiloru mei. Fratii mei intr' aceea adormira pe rindu unulu cate unulu, pe care vediendu eu, am dísu catra tatalu meu: uite tata, ei toti au adormitu si numai eu me mai rogu!“ — Tat'a m' apucá frumusiulu de mana si-mi díse: „Fiiule! ai face o mai buna fapta acum, candu ai dormi si tu, decatu se te laudi cu aceea ca faci unu bine.“

— Fondulu asociatiunei magiare pentru ajutorarea scriitoriloru magiari din Ungaria, de care amintiseremu cevasi si noi odata, au crescutu la sum'a de 70,000, di sieptedeci de mii fiorini, si e inceputu numai de mai deunadi.

— Drulu de medicina Duka T., ardeleanu, a tramisu din India orientala mai multe obiecte de mare interesu pentru museulu natiunalu din Clusiu. Intre aceste si o biblia scrisa in limb'a bengala cu mai multe chipuri, o biblia a lui Hindu in trei tomuri; mai multe paseri, sierpi, bucati de monete etc.

— Dela Clusiu ni se scrie in dilele aceste, cá dintre ordinariatele transilvane provocate de catra guvernul a-si dá parerea pentru mai liber'a trecere a cartiloru romane din Romani'a, pana acum numai declaratiunea Esclentiei sale Dlui Episcopu Siagun'a si a Escl. Sale Episcopului catolicu din Belgradu sunt cunoscutes, amendoue favoritoare.

Noi inse nu potemu crede ca din partea celor'alte ordinariate romane se nu se fia datu inca nici pana acum respunsurile cerute, desí acele nu sunt inca cunoscutes; cu tóte acestea publiculu astépta se le véda publicate in unulu séu altulu din diarele nóstre, ce in interesulu lucrului ar' trebui se si urmeze.

— Scimu ca in Ungaria s'a infiintiatu o societate numita „asociatiunea profesoriloru magiari“. Comite-

tulu acestei asociatiuni provóca prin diare pre toti profesorii magiari a-si dá declaratiunile loru multu pana la 20. Iuniu a. c. despre modulu in care si in catu vréu se participeze la acea societate, cá se se póta pasí la lucru.

Anglia. Dupa impartasiri oficióse in anulu 1860 au moritu mórte violenta in Anglia si Wales numai puçinu de 14.775 de persóne. Din aceste cá la 13.000 au moritu din intemplare séu nebagare de sama si intr' aceste 5417 au moritu in urma frangerei de vre unu medularu séu in urma struncinarii, 1061 prin nadusire (din care 760 copii mai nici d'unu anu), 2264 prin in-necare si 3166 de beutulu vinarsului. Intre cesti din urma se afla cea mai mare parte barbati, ce se póte esplicá usioru din periculele la care suntu espusi lucratorii de prin minele de carbuni si frabricele de pulbere de pusca s. a. Numerulu mueriloru ce au moritu de focu, adeca aprindienduse, (multiemita crinolinelor si vestimente-loru cu cari se intiortionéza atata si cari s' aprindu fórte usioru) au fostu insemnatu. Senucideri s'au templatu cá la 1365.

Unu instrumentu pentru d'a imitá versulu omului. Dupa impartasirile diurnalelor vienese, in Alzersdorf lunga Viena, unu fabricatoru de organe a inventatu si a facutu unu instrumentu, care imitéza pe de plinu versulu omului. Se díce ca acestu instrumentu canto liberu fara nici o smentéla innulu popularu si alte viersuri. La poft'a espresa a locuriloru mai inalte se va espune si se va produce acestu instrumentu in sal'a c. r. de balu din Viena; acést'a a fostu se se faca in lun'a acésta nu scimu deca s'a facutu. Se spune ca e minunatu acest'u instrumentu, si ca unu esemplaru se va tramite si la regin'a Angliei.

Margaritare. Viéti'a presinta este numai o pregatire pentru viéti'a viitóre. Omulu nu se nasce deplinu pana nu móre.

— Pecatosulu si celu fora de minte atat'a sémena unulu cu altulu, cá nóptea cu intunecimea.

— Iubescé a remané pe a casa. Din amblarea multa anevoia te poti întórce fora de pete de pulbere si de tina. Tocma si arborii langa drumulu de tíera sunt mai espusi pericolului vetemarei.

— Fora de suferintie lumea nici pe diumatate nu ar' fi asiá de frumósa, si ómenii nici pe diumatate atata de buni.

— Limb'a defaimatóre este o sabia, care prin o singura lovitura taia pe trei: antaiu pe insusi defaimatorulu, adóu'a pe celu defaimatu si a trei'a pe celu ce aude defaimarea.

— Daca doresci a ajunge betranetiele, atunci pre-tiuesce tineretiele.

Seraculu si avutulu.

Aequa telus pauperi recluditur regumque pueris. H. l. I. C. IV.

De-ai facutu pre omu se pórté
Tipulu teu, dómne, prea santu,
Pentru ce nu-i dai in tóte
Dreptu egale pre pamentu?
Pentru ce nu 'mparti din bine
La toti drépta partea loru,
Cati te sciu, dómne, pre tine
Ca esti tat' alu totururu?
Vediu seraculu totu in rele
Cum suspina lacremandu,
In necasu si 'n neavere
De copilu pan' la mormentu;
Ér' avutu 'n nepasare —
Candu elu cere ajutoriu
I refus'a lui rogare;
O sermanulu cersitoriu!
Candu avutulu se 'mbuibéza
In placeri necontentitu,
Estu seracu plangundu oftéza
Caci viéti'a si-a uritu.
N'ai creatu cu sant'a-ti mana
P' amendoi, dómne, din lutu,
Nu-i facutu dór' din tierina
Estu seracu cá celu avutu?
Au lumin'a alm'a-si radia
N'o revérsa spre-amendoi.
Pentru ce dara oftéza
Estu seracu totu in nevoi?
Tu la toti ne esti parinte
Si iubesci pre fii tei, —
Díce elu plangundu fierbinte —
Te 'ngrigesci de buni si rei!
Apoi, dómne, io credu tare
Ca esti dreptu si-adeveratu;
Resplatesci la fiacare
Bine, reu, cum a lucratu;
Si la tine partenire
N'are locu for' adeveru,
Neci nu faci deschilinire
Intr' avutu si 'ntre misielu!
Deci sperezu ca dupa mórte —
Este-unu locu in care 'n vécu,
Vomu avé cu toti o sórte
Celu avutu cá celu seracu!!

Vien'a.

Ioane Papiu.